

Η ανατίναξη του κτιρίου της ΕΣΠΟ

Μία από τις κορυφαίες αντιστασιακές πράξεις κατά των Γερμανών κατακτητών και των Ελλήνων συνεργατών τους ήταν η πολύνεκρη ανατίναξη του κτιρίου της ναζιστικής «Εθνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης» (ΕΣΠΟ) στη γωνία των οδών Πατησίων και Γλάδστωνος. Το εγχείρημα έφερε σε πέρας στις 20 Σεπτεμβρίου 1942 μια ομάδα αποφασισμένων ανδρών και γυναικών της αντιστασιακής οργάνωσης «Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων» (ΠΕΑΝ).

Την εποχή εκείνη η ΕΣΠΟ, με αρχηγό τον γιατρό Σπύρο Στεροδήμο, προκαλούσε τους υπόδουλους Έλληνες, επειδή προσπαθούσε να στρατολογήσει νέους για να συγκροτήσουν την «Ελληνική Λεγεώνα», που θα πολεμούσε στο πλευρό της Βέρμαχτ στο ανατολικό μέτωπο. Η ΠΕΑΝ ήταν μια μικρή αντιστασιακή οργάνωση με αρχηγό τον δημοκρατικό αξιωματικό της Αεροπορίας Κώστα Περρίκο, που είχε αποταχθεί από τη δικτατορία Μεταξά.

Πολλά από τα μέλη της οργάνωσης συμπαθούσαν πολιτικά τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο και βρίσκονταν σε ανοιχτή γραμμή μαζί του. Ιδεολογικά κινούνταν μεταξύ φιλελευθερισμού και σοσιαλδημοκρατίας. Η ΠΕΑΝ προέτρεπε τους Έλληνες σε αντίσταση με κάθε μέσο, προκειμένου να ενισχυθεί η μεταπολεμική θέση της χώρας και οι εθνικές διεκδικήσεις και καλούσε σε ενότητα όλες τις αντιστασιακές οργανώσεις. Ήταν δημοφιλής στη μορφωμένη νεολαία των αστικών κέντρων, αλλά οι σχέσεις της με το ΕΑΜ ήταν ψυχρές.

Το χτύπημα εναντίον της ΕΣΠΟ προετοιμάστηκε προσεκτικά και αποφασίστηκε να γίνει το πρωί της Κυριακής 20 Σεπτεμβρίου. Στην επιχείρηση πήραν μέρος τέσσερα άτομα: Ο Περρίκος, ο τεχνικός τηλεπικοινωνιών Αντώνης Μυτιληναίος, ο φοιτητής Νομικής Σπύρος Γαλάτης και η δασκάλα Ιουλία Μπίμπα. Η βόμβα συναρμολογήθηκε στο σπίτι της Μπίμπα και μεταφέρθηκε από την ίδια και τον Μυτιληναίο με μεγάλη προσοχή έξω από τα γραφεία της ΕΣΠΟ.

Ο Μυτιληναίος και ο Γαλάτης εισχώρησαν στο κτίριο από μια αφύλακτη πόρτα της οδού Γλάδστωνος και τοποθέτησαν τη βόμβα σ' ένα άδειο γραφείο στον ημιώροφο. Στον πρώτο όροφο στεγάζονταν τα γραφεία της ΕΣΠΟ και στους υπόλοιπους γερμανικές υπηρεσίες. Ο Γαλάτης άναψε το φωτίλι και αμέσως μαζί με τον Μυτιληναίο απομακρύνθηκαν. Ο Περρίκος και η Μπίμπα παρακολουθούσαν την επιχείρηση από κοντινό ζαχαροπλαστείο, έτοιμοι για κάθε βοήθεια.

Ήταν ακριβώς 12:03 το μεσημέρι, όταν ακούστηκε μια εκκωφαντική έκρηξη και πυκνός μαύρος καπνός σκέπασε την Πατησίων. Επικράτησε μεγάλη σύγχυση και πανικός, ώστε οι Γερμανοί σήμαναν συναγερμό, νομίζοντας ότι επρόκειτο για αεροπορική επιδρομή. Το εσωτερικό του κτιρίου κατέρρευσε και πήρε φωτιά. Η πυροσβεστική ξέθαβε νεκρούς από τα ερείπια: 29 μέλη της ΕΣΠΟ και 48 Γερμανοί αξιωματικοί έχασαν τη ζωή τους. Ο αρχηγός της ΕΣΠΟ Σπύρος Στεροδήμος ανασύρθηκε βαρύτατα τραυματισμένος και εξέπνευσε λίγες μέρες αργότερα. Η ναζιστική οργάνωση, μετά το πλήγμα, διαλύθηκε.

Σχεδόν αμέσως, η Γκεστάπο εξαπέλυσε ανθρωποκυνηγητό για τη σύλληψη των δραστών της βομβιστικής επίθεσης. Χρειάστηκαν τη συνδρομή ενός προδότη υπαξιωματικού της Χωροφυλακής, του Πολύκαρπου Νταλιάνη, για να εξαρθρωθούν στις 11 Νοεμβρίου 1942 τον επιχειρησιακό πυρήνα της ΠΕΑΝ. Περρίκος, Μπίμπα, Μυτιληναίος και Γαλάτης συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν στα ανακριτικά γραφεία της Γκεστάπο στον Πειραιά. Παρότι υπέστησαν φρικτά βασανιστήρια, δεν λύγισαν και δεν μίλησαν. Μάλιστα, ο Αντώνης Μυτιληναίος κατόρθωσε να δραπέτεύσει και να διαφύγει στη Μέση Ανατολή.

Τα υπόλοιπα τρία μέλη της οργάνωσης πέρασαν από γερμανικό στρατοδικείο και καταδικάστηκαν στην εσχάτη των ποινών. Ο αρχηγός της ΠΕΑΝ Κώστας Περρίκος τρις εις θάνατον και 15 χρόνια δεσμά και η δασκάλα Ιουλία Μπίμπα δις εις θάνατον και 15 χρόνια δεσμά. Ο Γαλάτης καταδικάστηκε σε θάνατο και 5 χρόνια δεσμά, αλλά τελικά του δόθηκε χάρη, αφού η οικογένειά του πλήρωσε 1.000

λίρες και μεταφέρθηκε σε φυλακές στη Γερμανία. Στις 4 Φεβρουαρίου 1943, ο 37χρονος υποσμηναγός Κώστας Περρίκος εκτελέστηκε στην Καισαριανή, παρά τις μεγάλες προσπάθειες του αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού. Η Ιουλία Μπίμπα μεταφέρθηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γερμανία και κατατομήθηκε δια πελέκεως. Ο προδότης Νταλιάνης σκοτώθηκε αργότερα από αντιστασιακούς.

Η είδηση της ανατίναξης του κτιρίου της ΕΣΠΟ πέρασε γρήγορα τα σύνορα της Ελλάδας. Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί Λονδίνου και Μόσχας μίλησαν με ενθουσιασμό για το εγχείρημα, χαρακτηρίζοντάς το ως το μεγαλύτερο σαμποτάζ στην τότε κατεχόμενη Ευρώπη. Το ΕΑΜ, είτε από επίξειξη μικρότητας είτε από κακή εκτίμηση, καταδίκασε το εγχείρημα κάνοντας λόγο για «επικίνδυνη και πρόωρη ατομική τρομοκρατία» και το χαρακτήρισε «προβοκάτσια», ενώ εκτίμησε ότι ο Περρίκος ήταν άνθρωπος της Γκεστάπο και ότι σύντομα επρόκειτο να αφηθεί ελεύθερος.

MARTYRIΕΣ

- Αντώνης Μυτιληναίος: «Μαρτύρων Πορεία» (εκδόσεις. «Επικαιρότητα»)
- Π.Μ. Μιχαηλίδης: «Αγαθουπόλεως 7» (εκδόσεις «Καστανιώτης»)

Φέρνω σε πέρας – ολοκληρώνω κάτι

Αποτάσσω-έχει αποταχθεί – degradovat

Προτρέπω – podporovat v nějaké činnosti

Διεκδίκηση – εδαφικές διεκδικήσεις – požadavek

Συναρμολογώ - sestavit

Εκκωφαντικός = πολύ δυνατός

Σημαίνω συναγερμό – spustit poplach

Εξαπολύω – srouštět, uvolňovat

Η συνδρομή – zásadní pomoc

Εξαρθρώνω – επιτυγχάνω τη διάλυση ομάδας

Κατατομήθηκε - αποκεφαλίστηκε

Επίξειξη -

Κανελλοπουλος

Μετά τη συνθηκολόγηση επέστρεψε στην Αθήνα και την περίοδο της [ναζιστικής](#) κατοχής ίδρυσε την αντιστασιακή ομάδα "Στρατιά των σκλαβωμένων νικητών", η οποία μετεξελίχθηκε στην Π.Ε.Α.Ν. ([Πανελλήνιος Ένωσις Αγονιζομένων Νέων](#)). Το Φεβρουάριο του [1942](#) οι κατοχικές αρχές αντιλήφθηκαν τη δράση του και προσπάθησαν να τον συλλάβουν ενώ καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο από ιταλικό στρατοδικείο. Στις [31](#)

[Μαρτίου](#) διέφυγε, μυστικά, μαζί με τη σύζυγό του Θεανώ Πουλικάκου στην [Ερυθραία](#) της [Μικράς Ασίας](#) από όπου μετέβη στην έδρα της εξόριστης ελληνικής κυβέρνησης, στο [Κάιρο](#). Εκεί διορίστηκε Αντιπρόεδρος και Υπουργός Εθνικής Αμύνης της Κυβέρνησης [Εμμανουήλ Τσουδερού](#). Το Μάρτιο του [1943](#) εκδηλώθηκε κίνημα στις τάξεις των Ελληνικών Ταξιαρχιών της [Βηρυτού](#) και ο Κανελλόπουλος προσπάθησε να αποκαταστήσει την τάξη με συναινετικούς χειρισμούς χωρίς να διστάσει να έρθει σε προστριβή ακόμα και με το βασιλιά. Στις 21 Ιανουαρίου 1943 ενθάρρυνε τους Έλληνες σε ραδιοφωνικό του μήνυμα, που μεταδόθηκε από το BBC, δηλώνοντας ότι η εξόριστη κυβέρνηση θα παραιτηθεί αμέσως μόλις ελευθερωθεί η Ελλάδα, για να σχηματιστεί μια κυβέρνηση από όλες τις πολιτικές δυνάμεις και τις αντιστασιακές οργανώσεις, για να αρχίσει το έργο της ανοικοδόμησης. Σχετικά με τις αντιδράσεις του βασιλιά για το μήνυμα ο Κανελλόπουλος υποστήριξε ότι η κυβέρνηση πρέπει να συνεχίσει το έργο της μέχρι την απελευθέρωση αγνοώντας τις επιθυμίες του ανώτατου άρχοντα.

Στις 5 Μαρτίου ο Κανελλόπουλος επισήμανε στον πρωθυπουργό Τσουδερό ότι κύρια αιτία για την επικίνδυνη κατάσταση στο στράτευμα είναι οι αμφιβολίες ως προς την πρόθεση της κυβέρνησης να προκηρύξει [δημοψήφισμα](#) για το πολίτευμα μετά την απελευθέρωση και πριν την επιστροφή του βασιλιά στην Ελλάδα. Παράλληλα χαρακτήρισε ανταρσία τον τρόπο που τέθηκε το ζήτημα από τους δημοκρατικούς στρατιώτες. Ο Κανελλόπουλος κατέβαλε προσπάθειες για την εξεύρεση λύσης ζητώντας και την ηθική βοήθεια των Άγγλων, οι προσπάθειές του όμως απέτυχαν, ενώ σε κάποια επίσκεψή του σε στρατόπεδο απειλήθηκε με λιθοβολισμό από στρατιώτες. Στις 10 Μαρτίου ο Τσουδερός έκανε τελικά τα εντελώς αντίθετα από αυτά που του πρότεινε ο υπουργός του: ανακοίνωσε την παραίτηση του Κανελλόπουλου και εξέδωσε ημερήσια διαταγή που διακήρυσσε πίστη στο βασιλιά. Ο Κανελλόπουλος συνέχισε και μετά την παραίτησή του να εργάζεται για την εθνική συμφιλίωση προειδοποιώντας ότι αν δε δηλώσει επίσημα ο βασιλιάς και η κυβέρνηση πως θα προκηρυχθεί [δημοψήφισμα](#) για το πολιτειακό μετά την απελευθέρωση, δεν πρόκειται να επέλθει ηρεμία στο στράτευμα, αντίθετα η Ελλάδα θα καταλήξει σε εμφύλιο πόλεμο.

Από τις [17](#) έως τις [20 Μαΐου 1944](#) έλαβε χώρα το [Συνέδριο του Λιβάνου](#), στο οποίο συμμετείχε ο Κανελλόπουλος, με βασικούς σκοπούς το σχηματισμό Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας, τον αφοπλισμό και την ενοποίηση των αντιστασιακών δυνάμεων. Στις [2 Ιουνίου](#) ορκίστηκε το δεύτερο κλιμάκιο υπουργών της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας υπό τον [Γεώργιο Παπανδρέου](#), που συμπεριλάμβανε τους Π. Κανελλόπουλο, Κ. Τσάτσο, [Γ. Καρτάλη](#) και [Ι. Θεοτόκη](#). Στην Κυβέρνηση Παπανδρέου αρχικά ανέλαβε το χαρτοφυλάκιο του Υπουργού Οικονομικών και Ανασυγκροτήσεως ενώ στις [19 Ιουλίου](#) του ανατέθηκε προσωρινά η Διεύθυνση του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας ως προς το οικονομικό ζήτημα. Στις [2 Σεπτεμβρίου](#) ανέλαβε Υπουργός Ναυτικών και στις [27](#) του ίδιου μήνα μετέβη ως πληρεξούσιος της Κυβέρνησης στην [Καλαμάτα](#), την [Τρίπολη](#) και την Πάτρα με στόχο την κατάπαυση των εμφύλιων συγκρούσεων.